

St St Cyril and Methodius National Library
Oriental Department

RUMEN KOVACHEV

SAMOKOV
AND

THE KAZA OF SAMOKOV
DURING THE 16TH CENTURY

(According to registers from the Ottoman Archive
in Istanbul)

Editor Correspondent-Member Prof. Strashimir Dimitrov

Sofia
2001

Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“
Ориенталски отдел

РУМЕН КОВАЧЕВ

САМОКОВ
И

САМОКОВСКАТА КАЗА
ПРЕЗ XVI ВЕК СПОРЕД ОПИСИ ОТ
ИСТАНБУЛСКИЯ ОСМАНСКИ АРХИВ

Редактор член.кор. проф. Страшимир Димитров

София
2001

действия. Всичко това благоприятства определено най-общо като спокойно развитие на стопанската дейност и демографските процеси в сравнение с времето на завоеванието и утвърждаването на османската държава тук. В същото време през десетилетията на управлението на споменатите султани в българските народности предели се отправили отделни групи на юруци-номади, част които били привлечени от благоприятните условия за поминък във високопланинските части на Ихтиманско и Самоковско. В Мадридчината низина и около реките в Горна Тракия се настанили представители на оризарите – обективно природно-климатичните особености благоприятствали тези процеси.¹⁴⁶

Характерно място в изследването на етнодемографските процеси на Балканите заемат издирените от проф. Баркан преди десетилетия данни. Изводите, които той предлага на основа на извлечения от регистри за периода 1525-1530 г., могат да послужат като основа за сравнение между тях и на обобщените сведения от Самоковско, от една страна, а от друга, показват мястото на демографската картина в региона спрямо други по големи райони от територията на румелийските санджаки:¹⁴⁷

Общ брой на мюсюлманското и християнското население в

Санджак	мюсюлм.	христ.	% на мюс. от общо
Паша	66 684	183 512	26 %
София	1569	24 341	6 %
Никопол	9122	31 891	22 %

¹⁴⁶ Ковачев, Р. Населението по българските земи през втората половина на XV-XVI век. Административно-поселищно устройство, демографски и етнолингвистични промени според тимарски регистри. С., 1993. Дис. 357-358. За по-малките етнокофесионални общности вж: Иванова, Св. Малките етнокофесионални групи в българските градове през XVI-XVII век. – В: Българският шестнадесет век. Сб. с доклади за българската обща и културна история през XVI в. С., 1993.

¹⁴⁷ Barkan, Ö. L. Essai sur les donnees statistiques des registres de recensement

Численост на пълночленните християнски домакинства в някои санджаки между 1490 и 1525 г. в:¹⁴⁸

Санджак	1490 г.	1525 г.	% увел.
Паша	118 559	183 512	155
София	16 722	24 341	146
Никопол	15 396	31 892	207

Използвам горните сравнителни сведения от „съседни“ на Самоковския региони (тук следва да имаме предвид, че не са включени еврейските домакинства, чиято численост обаче не оказва съществено влияние върху посочените проценти), тъй като те пряко кореспондират с демографската картина в отделните, по-малки самоковски нахии, като в същото време били и сравнително по географско положение, респективно на природно-климатични особености на нахиите от Самоковската каза.

В следващата таблица (№1) представяме данните за числеността на населението по етнически групи в отделните селища на Самоковската каза, извелечени за 1515, 1524 и 1569 години. Направих опит да обхвана сведенията от трите отделни регистъра, макар че част от селищата били записани не във всичките, а в един или два от тях.¹⁴⁹ Както посочих те били съставяни в различни пе-

rius l'Empire Ottoman aux VIe et XVIe siecles. – Journal of economic and social history of the Orient. Leiden, 1957, 1. 9-36.

¹⁴⁸ Пак там. Основните данни от регистрите представям в таблици след текста.

¹⁴⁹ Голяма част от селищата, записани в казата през XVI в. съществуват и днес и тяхното локализиране не представлява проблем. Идентификацията на имената на други от тях е затруднена от наличието на двойни имена (тюркско – арабско и българско) или промяната на местоположение и име. Подобни случаи от първите два регистъра представих в отделна таблица. За тези, за които открих име информация едва в края на века, посочвам днешното им наименование под линия. Там са посочени и броя на неженените младежи – мюсюлмани, както и броят на домакинствата от някои специализираните групи от населението. В

от края на XV в. в Самоковското поле – Бей, Али и Илиас. останалите нахии от голямата каза, в Разлога, Чепино, както Бабешкото краище срещаме само големи за времето си български селища. Особено впечатляващ бил броя на пълночленни български домакинства в самия град Самоков – 364, в Мехом (дн. Разлог) – 587, Баничко (дн. Банско) – 357, Якориде – 135, Чиревене – 148, Доркова (Чепинско) – 135, Лъжане (Чепинско) – 100, Беличе – 338 и др. За сравнение през 1541 г. в едни от най-многолюдните селища от територията на Никополския санджак били записани: в центъра на санджака – град Никопол, заедно с крепостния гарнизон – 480 пълночленни домакинства на мюсюлмани и 556 на неверници (сред тях 125 на евреи), в дербенджийското село Габрово – 406 български домакинства, а в големия къркфски център Пилевне (дн. гр. Плевен) – 447 на мюсюлмани и 290 на неверници (от тях 104 на евреи).¹⁵¹

Все по това време средната численост на „чисто“ мюсюлманските селища (тези от района на дн. Белово – Пазарджик) едва надвишавала 40 пълночленни домакинства, докато в „българските“ селища те били средно по 105. Сравнително далеч над средните стойности на този показател, установен за останалата част от земите на Шишманова България били и „общите“ усреднени стойности за Самоковско. В записаните 48 селища през 1515 г. в каза Самоков били намерени средно общо 90.73 пълночленни домакинства, през 1524 г. – 94.6, а в края на XVI в., при обща численост от 36 селища – 113.64. За сравнение приблизително по същото време (1518 г.) за едно селище от територията на Никополския санджак – например в района на градовете Търново – Севлиево – това били средно 38.0 пълночленни домакинства от селищата в и 36.7 за района на градовете Никопол – Плевен (и едва средно по 20 домакинства за Видинския санджак). За 1544 г. този показател на споменатите рай

¹⁵¹ ВВОА, TD 416.

от дн. Северна България се измервал със съответно 76 и 67.7 пълночленни домакинства.¹⁵² Очевидно е, че на територията на Самоковската каза били разположени многолюдни за времето си селища, те имали дълговековна история и османското нашествие не оказало сериозно влияние върху местната инфраструктура и числеността на населението.

За увеличението на населението като цяло, в т. ч. и в останалите части от земите на Търновското царство, през шестнадесетото столетие свидетелстват поредица документи, които се отнасят за селища от административните единици на север от Стара планина.¹⁵³ Важен показател на равномерното, измерено в абсолютни стойности увеличение на населението от Самоковската каза представлява отношението между неженените младежи и пълночленните домакинства. В следваща табличка съм представили неговото процентно изражение по години.

	1515	1524	1569
мюсюлм.	17,45	16,0	14,7
неверн.	4,9	15,6	28,7
общо	6,9	16,1	25,6

От обобщените данни за това съотношение представени в таблица 1.1 са изчислени средноаритметична величина (в %) в селищата от казата е видно, че пред описната комисия от година на година се предсказвали все повече младежи достигнали зряла възраст, които

¹⁵² Ковачев, Р. Населението по българските земи..., с. 376. Малко преди това работейки с наличните в края на 80-те години сведения от османотурски мирски регистри посочих, че остава впечатлението за това, че познатите тогава сведения, в т.ч. и за Северна България, (да не говорим за представените тогава сведения за Самоковско, Чепино и Разлог) са по-бедни в сравнение с данните от края на XV в. (с. 355).

¹⁵³ Ковачев, Р. Населението по българските земи..., 382-384.

Таблица № 1

Сведения за селищата и населението от територията на
казата Самаков 1515 -1524 - 1569 г.

Селище	1515				1524				1569			
	Домакинства				Домакинства				Домакинства			
	мюс.		христ.		мюс.		христ.		мюс.		христ.	
	п ¹	п ²	п ³	вг ⁴	п	п	п	вг	п	п	п	вг
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Самаков Влайчо(6)	-	-	-	-	136 ⁵	363 ⁶	76	32	215 ⁷	177 ⁸	43	
Бълджа/ Костенеч ⁹	75 ¹⁰	-	-	-	85 ¹¹	-	-	-	121 ¹²	32	2	
Рибнич/ Костенеч ¹³	-	14	-	-	3	48	6	1	15 ¹⁵	110	10	

1 Пълночленни домакинства на мюсюлмани.

2 Пълночленни домакинства на християни.

3 Неженени младежи - християни.

4 Вдовици.

5 В т. ч. 8 акънджии, имам, мюезини, командир на нощен патрул.

6 Общият сбор на неверниците според посочената цифра за отделните махали рекапитулацията е даден сбор от 111 домакинства, като вероятно писарят не посочил броя на хайманетата.

7 Отделно 25 неженени мюсюлмани.

8 Възможна е грешка в нашите изчисления, тъй като ги извършихме механично — според записаните имена. Липсва също така броя на домакинствата, идващи от вклучени са циганските домакинства.

9 През 1569 г. записано като „Костенеч-и мюслиман. Тук и по-долу посочвам второто име под което било записвано селището.

10 Освен тях 40 неженени младежи.

11 Освен тях 26 неженени младежи.

12 Освен тях 33 неженени младежи.

13 През 1524 г. записано като „Бълджа, заедно с Ивересниче,..

14 Записано е „...едно невернишко село, наречено Рибнич, с друго име Костенеч

15 Освен тях 7 неженени младежи.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Бей/ Римману	5916	-	-	-	64 ¹⁷	-	-	-	91 ¹⁸	-	-	-
Али	1019	-	-	-	11	-	-	-	12 ²⁰	-	-	-
Илиас	3621	-	-	-	-	-	-	-	88	22	-	-
Боздан/ Вожкиче	-	31	15	3	-	46	9	-	-	92	84	4
Минхул/ Тухул	-	19	-	2	-	17	8	-	-	42	23	5
Рипич/ Ивересниче	4	58 ²³	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Капуджик ²⁴	-	41	13	1	-	-	-	-	-	55	29	1
Ридоил/ Очуша дербенг	-	27	17	4	-	25	12	3	-	128	6	3
Гурчале дербенг	-	38	19	2	-	50	8	4	-	99	33	4
Кимениче	-	100	-	2	-	88	14	3	-	-	-	-
Ване	4	54 ²⁵	-	1	4 ²⁶	63	-	-	-	-	-	-
Алжане	7	100	-	4	4 ²⁷	88	21	-	-	-	-	-
Вактофче	6 ²⁸	85	-	3	12 ²⁹	90	12	2	-	-	-	-
Встаногова	1	87	-	1	-	70	10	1	-	-	-	-

16 Освен тях 22 неженени младежи.

17 Освен тях 11 неженени младежи.

18 Освен тях 10 неженени младежи.

19 Освен тях 7 неженени младежи.

20 Освен тях 3 неженени младежи.

21 Освен тях 17 неженени младежи.

22 Неясно, документът е повреден.

23 В т. ч. 15 домакинства на соколори.

24 Известно в другите описи и като Капуджик дербенг.

25 Заедно с 4 резервни войници.

26 Освен тях и 4 неж. младежи.

27 Освен тях и 4 неж. младежи.

28 Освен тях и един неженен.

29 Освен тях и 4 неж. младежи.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Корова	-	50 ³⁰	-	2	-	46	11	1	-	-	-	-
Доркова	3	135	-	5	4	122	15	2	-	-	-	-
Семчине	1	31	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Сапучине дербенг	-	37	12	3	-	31	14	3	-	61	38	12
Мехомие	5	587	11	8	6	680	88	18	28 ³¹	269	107	14
Чиревене	1	148	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Годалева	-	122	-	4	-	86	12	6	-	-	-	-
Беличе	3	338	-	-	2	289	39	2	-	-	-	-
Беличе-и кючюк	-	46	-	-	-	38	3	7	-	-	-	-
Бачева	-	152	-	5	2	133	3	4	-	19 ³²	6	-
Горне Дираглище	-	86	-	2	-	100	10	4	-	-	-	-
Долне Дираглище	-	88	2	4	-	70	3	-	-	79	16	5
Якориде	2	154	-	-	-	144	27	-	3	238	154	27
Баничко/Банучова	-	357	-	3	-	-	-	-	10	373	74	11
Бане	-	128 ³³	10	5	3	104	34	3	11	75	39	5
Гинегоброско	1	148	-	3	1	101	13	3	-	-	-	-
Варвара	-	40	-	-	2	39	-	-	-	-	-	-
Башь каралар	32 ³⁴	-	-	-	43 ³⁵	-	-	-	-	-	-	-
Дебресиче/Переджик	33 ⁶	88	23	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Съганлу	46 ³⁷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

30 Четирима души отглеждат соколи.

31 Още двама неженени младежи.

32 Това били само домакинствата, които добивали злато.

33 От тях 6 домакинство по лица, обработващи кожи на златки.

34 От тях 12 души орязари, освен това и двама неж. младежи.

35 Освен тях и 7 неж. младежи.

36 И един неженен мюсюланин.

37 От тях 24 домак. на орязари, както и 6 неженени мюсюлмани.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Белова-и бюзюрг	-	36	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Чъгарганлу	67 ³⁸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Шейх кагъ	76 ³⁹	-	-	-	87 ⁴⁰	-	-	-	-	-	-	-
Къосе Мураглу	43 ⁴¹	-	-	-	65 ⁴²	-	-	-	-	-	-	-
Гюнджелу/Гюнделу	31 ⁴³	-	-	-	36 ⁴⁴	-	-	-	-	-	-	-
Маненглу	25 ⁴⁵	-	-	-	50 ⁴⁶	-	-	-	-	-	-	-
Акънджъ	56 ⁴⁷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чиренче	13	74	1	-	8	55	3	-	-	-	-	-
Али ходжа	49 ⁴⁸	-	-	-	58 ⁴⁹	-	-	-	-	-	-	-
Секиглу	29 ⁵⁰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Сестрине	-	21	5	-	-	25	4	1	-	-	-	-
Бабяк/Лаяка	6	20	-	-	6	16	3	-	32 ⁵¹	30	19	4
Радулова/Рагулава	5	47	38	7	3	89	12	8	-	99	38	3
Рагуил самокови ⁵²	-	-	-	-	-	46	11	2	-	-	-	-

38 От тях 47 домакинства на орязари, още 4 неженени младежи.

39 Орязари, 4 домакинства на соколари, освен тях 6 неженени младежи.

40 От тях 61 домакинства на орязари, и още 23 неженени младежи.

41 От тях 16 домакинства на орязари, 7 домакинства на соколари, освен тях и трима неженени младежи.

42 От тях петдесет домакинства на орязари, освен посочените пълночленни домакинства 17 неженени младежи.

43 От тях 19 домакинства на орязари, освен тях 7 неженени младежи.

44 От тях 20 домакинства на орязари, освен тях 8 неженени младежи.

45 Всички били орязари.

46 От тях 18 домакинства на орязари.

47 От тях 26 домакинства на орязари, освен това и пет неженени младежи.

48 Един орязар.

49 Освен тях 12 неженени младежи.

50 От тях 13 души ямаци.

51 Освен тях още 10 неженени мюсюлмани.

52 Селището остава неидентифицирано.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Досни/Десни	-	-	-	-	-	69	15	4	-	101	9	6
Райева	-	-	-	-	-	250	32	15	-	222	35	-
Дирагошин	-	-	-	-	3	44	13	4	8	32	6	-
Широки дол	-	-	-	-	-	130	14	8	-	106	2	3
Устипоне/ Ихтиман	-	-	-	-	6	42	-	1	70 ⁵³	24	6	-
Ешка дербенд/ Хисарджък	-	-	-	-	-	68	10	1	-	-	-	-
Каралар/Сали хеддин	-	-	-	-	27	-	-	-	-	-	-	-
Злокуяне/ Злокучане ⁵⁴	-	-	-	-	-	46	6	2	1	85	13	2
Исмаи	-	-	-	-	-	-	-	-	2	30	2	-
Крушич/Кру шов дол ⁵⁵	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	-	-
Самоков Рагенов/ Крапеч	-	-	-	-	-	-	-	-	2	117	26	-
Сенагна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	96	-	-
Поповяне	-	-	-	-	-	-	-	-	1	105	5	1
Ковачовач	-	-	-	-	-	-	-	-	-	110	10	-
Ярулова	-	-	-	-	-	-	-	-	-	82	50	1
Сръбски самаков	-	-	-	-	-	-	-	-	-	75	29	-
Ключюк сипахи	-	-	-	-	-	-	-	-	56	-	-	-
Бане-и юрюкян	-	-	-	-	-	-	-	-	57	-	-	-
Влашка река	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12 ⁵⁸	-	-

53 Освен тях 10 неженени младежи.

54 През 1569 г. било записано като "Искучене", вер. става въпрос за едно и също селище.

55 Известно и като "Малки окол".

56 Записано като приход отвън.

57 Общ сбор на приходите отвън.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Черни Искър/ Българ гове- дарджък ⁵⁹	-	-	-	-	-	-	-	-	-	62	28	-
Кудуз Ис- кър/Сърб ⁶⁰	-	-	-	-	-	-	-	-	1 61	46	7	-
Бел Искър ⁶²	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	12	-
Маджар- лар ⁶³	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7	-
Общо	699	3565	166	83	735	3823	592	153	711	3373	968	174

58 Всички били записани като пришълци.

59 Дн. с. Говедарци.

60 Дн. с. Мала църква

61 Освен него четирима неженени мюсюлмани.

62 Дн. с. Бели Искър.

63 Дн. с. Маджаре.

Таблица № 2

Сведения за мюсюлманското население от територията на
нахията Самаков 1515 - 1569 г.

Селище ¹	1515				1569			
	Домакинства				Домакинства			
	мюс.		помюсюлм.		мюс.		помюсюлм.	
	п	н	п	н.	п	н	п	н
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Самаков	-	-	-	-	187 ²	25	28 ³	-
Влайчо(в)	-	-	-	-	-	-	-	-
Ълджа/ Костенеч ⁴	70 ⁵	37	5	3	111	33	10	-
Рибнич/ Костенеч ⁶	-	7	-	-	13	7	2	-
Бей/ Рахманлу	52	22	7	-	89 ⁸	10	2	-
Али	9	7	1	-	10 ⁹	3	2	-
Илиас	32	16	4	-	85	10	3	-

¹ В таблицата не са включени селищата, в които не били записани мюсюлмани съответните години.

² Възможна е грешка в изчисляването им. Сборът е механично събиране на броя на пълночлени домакинства. Тук не са включени регистрираните допълнително 363 домакинства на хайманета, които идвали отъвн. Включени са циганските домакинства. Сред тях трима имами и четирима мюезини.

³ Четирима от тях сред общността на циганите в града.

⁴ През 1569 г. записано като Костенеч-и мюсюлман"

⁵ Сред тях имам и мюезин.

⁶ През 1524 г. записано като Ълджа, заедно с Ивресниче.

⁷ Записано е: "... едно невернишко село, наречено Рибнич, с друго име Костенеч..."

⁸ Възм. грешка в броя на домакинствата.

⁹ Заедно с трима неженени.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ранич/ Иборасниче	-	-	4	-	-	-	-	-
Бане	-	-	4	-	-	-	-	-
Лъжане	-	-	7	-	-	-	-	-
Ракитофче	3	1	3	-	-	-	-	-
Костаногова	-	-	1	-	-	-	-	-
Доркова	3	-	-	-	-	-	-	-
Семчине	-	-	1	-	-	-	-	-
Мехомие	2	1	3	-	19	2	9	-
Чиревене	-	-	1	-	-	-	-	-
Беличе	-	-	3	-	-	-	-	-
Якориде	-	-	2	-	1	-	2	-
Баничко/ Баничова	-	-	-	-	6	-	4	-
Бане	-	-	-	-	11	-	-	-
Гинедоброско	-	-	1	-	-	-	-	-
Башъ каралар	27	1	5	1	-	-	-	-
Дибресниче/Дер еджик	3	1	-	-	-	-	-	-
Съанлу	38	6	8	-	-	-	-	-
Чъгаранлу	65	4	2	1	-	-	-	-
Шейх кадь	61	6	15 ¹⁰	-	-	-	-	-
Кьосе Мураглу	32	3	11	-	-	-	-	-
Гонджелю/ Гонделю	27	7	4	-	-	-	-	-
Маненглу	19	-	6	-	-	-	-	-
Акънджъ	54	5	2	-	-	-	-	-
Чиренче	9	-	4	-	-	-	-	-
Али ходжа	48	-	1	-	-	-	-	-
Секиглу	25	2	4	-	-	-	-	-
Бабяк/ Бабяка	3	-	3	-	28	10	4	-

¹⁰ Неясно, документът е повреден.

¹¹ Голяма част от записани като освободени роби.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Рагулова/ Радилава	-	-	5	-	-	-	-	-
Дирагошин	-	-	-	-	6	-	2	-
Устипоне/ Ихтиман	-	-	-	-	64	10	6	-
Злокуяне/ Злокучене ¹²	-	-	-	-	-	-	1	-
Исмаил	-	-	-	-	2	-	-	-
Самоков Раденков/ Крапеч	-	-	-	-	-	-	2	-
Поповяне	-	-	-	-	-	-	1	-
Кудуз Ис- кър/Сърб ¹³	-	-	-	-	-	-	1	-
Общо	580	119	123	5	632	100	79	-

¹² През 1569 г. с. Искучене, вер. става въпрос за едно и също селище.

¹³ Дн. с. Мала църква.

Таблица № 3
Мюлкове и вакъфи на територията на каза Самоков
около 1569 г.

Наименование	Съставени от	Стойност	Произход
1	2	3	4
Вакъф към завието на Махмуд бей, син на Михал бей ¹	данъци от гр. Ихтиман, заедно с приходите от 17 села и 2 мезри ²	9 234 за 1523 г. - 38 044 акчета	според мюлкнаме на султан Баязид; подтвърдени от султаните Селим и Сюлейман ³
Мюлк на Ахмед паша ⁴	данъци от с. Черни Искър, с друго име Булгар говедарджи; ⁵ Кудуз Искър, с друго име Сърб ⁶ ; Бели Искър; Маждарлар ⁷	10 355; 6175; 9520; 3905 - общо 29 937	според мюлкнаме на султан Сюлейман
Вакъф за имарета и джамията на Мустафа паша	лятно пасище в планината Рила, според посочени в худутнаме границы	неуст.	според мюлкнаме на султан Сюлейман
Вакъф към муалим хане (училище) и собствен месджит	Общо 25 дюкяна и зимя за дюкяни в Самоков	332	

¹ Потомък на известната фамилия на Гази Михал, един от първите османски предводители в епохата на завладяването.

² Тези сведения не се съдържат в представения тук документ. В последно време те натъкнахме на подробен регистър на населението и приходите от селищата от територията на казата Самоков, съставен в началото на управлението на султан Сюлейман. Сведенията за сумата от данъците от тези селища, както и общата сума приходи за вакъфа към завието на Махмуд бей тогава възлизала 38 044 акчета.

³ С постановление на султан Сюлейман, прибавени към вакъфите на Ебу Ейюб Ансаръ.

⁴ Вер. Кара Ахмед паша, велик везир (1553-1555) по времето на султан Сюлейман, ексклутиран.

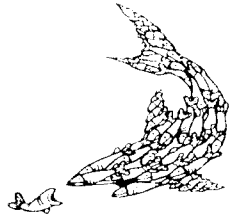
⁵ Дн. с. Говедарци, Соф. обл.

⁶ Дн. с. Мала църква, Соф. обл.

⁷ Дн. с. Маждаре, Соф. обл.

Книгата е издадена
със съдействието на
Международния център
по проблемите на малцинствата
и културните взаимодействия

ХРИСТО МАТАНОВ

ВЪЗНИКВАНЕ И ОБЛИК НА КЮСТЕНДИЛСКИ САНДЖАК (XV-XVI ВЕК)

© Христо Матанов, автор, 2000
Кооперация „ИФ-94“, 2000
ISBN 954-90589-2-1

ИФ-94
София, 2000

Таблица 1. Християнско население в по-големите градове и нахийски центрове на Кюстендилски санджак (домакинства)

Град/нахийски център	1519 г.	1530/31 г.	1550 г.	1570 г.
Кратово	982	606	407	354
Мелник	824	560	-----	544
Струмица	279	473	-----	208
Щип	323	274	271	262
Петрич	461	493	-----	242
Ълъджа	47	47	64	78
Дойран	229	259	-----	339
Дупница	141	-----	-----	160
Враня	35	-----	-----	25
Рагомир	133	-----	-----	154
Нозерич	173	-----	-----	264
Общо	3628			2630

Забележка: ----- = липсват сведения

Христо Матанов
ВЪЗНИКВАНЕ И ОБЛИК
НА КЮСТЕНДИЛСКИ САНДЖАК
(XV-XVI ВЕК)

Българска
 Първо издание

Формат 84x108/32
 Обем 13 печ. коли

Предпечатна подготовка
Красимир Анастасов

Печат **Вулкан-4**

Таблица 4: Села с брой християнски домакинства
в Кюстендилски санджак

нахия	до 5	5-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-75	75-100	100-150	150-200	над 200х
К	1	0	1	4	0	3	4	5	2	0	0
Щ и К	18	23	50	31	19	17	37	13	9	3	1
Н	13	13	20	14	11	11	14	2	0	1	0
С и гр.	9	17	36	36	17	12	29	17	8	2	4
Т и М	3	11	15	20	15	11	13	7	1	1	0
М и П	1	8	8	18	7	10	12	11	8	6	3
Ъ и Сл	11	14	23	31	15	21	20	6	3	1	1
П	2	3	2	4	4	2	5	3	2	2	2
Д	4	9	9	9	6	10	12	2	8	7	4
Р и С	4	8	9	5	3	5	11	2	3	2	0
Г К	12	16	35	16	7	5	11	0	0	0	0
В	54	58	92	35	19	11	8	9	1	0	0
Общо броя	132	180	300	233	120	118	176	77	45	25	15
в %	8,7	11,9	19,8	14,8	7,9	7,8	11,6	5	2,9	1,6	1

Таблица 5: Села с християнски домакинства в проценти

нахия	до 5	5-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-75	75-100х	100-150х	150-200	Над 200
К	4,7	0	4,7	19	0	14,2	19	23,8	9,5	0	0
Щ и К	8,1	10,4	22,6	14	8,5	7,6	16,7	5,8	4	1,3	0,4
Н	13	13	20	14	11	11	14	2	0	1	0
С и гр.	4,8	9	19,2	19,2	9	6,4	15,5	9	4,2	1,05	2,1
Т и М	3	11,3	15,4	20,6	15,4	11,3	13,4	7,2	1	1	0
М и П	1	8,6	8,6	19,5	7,6	10,8	13	11,9	8,6	6,5	3,2
Ъ и Сл	7,5	9,5	15,7	21,2	10,2	14,3	13,6	4,1	2	0,6	0,6
П	6,4	9,3	6,4	12,9	12,9	6,4	16,1	9,3	6,4	6,4	6,4
Д	5	11,2	11,2	11,2	7,5	12,5	15	2,5	10	8,7	5
Р и С	7,6	15,3	17,3	9,6	5,7	9,6	21,1	3,8	5,7	3,8	0
Г К	11,7	15,6	34,3	15,4	6,8	4,9	10,7	0	0	0	0
В	18,8	20,2	32	12,1	6,6	3,8	2,7	3,1	0,3	0	0

Забележка: В колонките вгясно от названието на нахиите
е посочен броя на селата с домакинства, чиито
брой е указан на най-горния ред

Легенда за названията на нахиите в табл. 4 и 5

К – Кратово	Ъ и Сл – Ълџџа и Славище
Щ и К – Щип и Кочани	П – Пиянец
Н – Ногерич	Д – Дупница
Стр – Струмица и гр.	Р и С – Радомир и Сиричник
Т и М – Тиквеш и Морихово	Г К – Горно Краище
М и П – Мелник и Петрич	В – Враня

Таблица 6: Мюсюлмански домакинства
в селата на Кюстендилски санджак

нахия	0	до 3 г	3-5 г	5-10 г	10-20 г	20-50 г	над 50
Щип и	162	40	8	12	4	3	2
Ногерич	80	15	4	4	4	1	0
Струмица	124	36	22	9	6	3	0
Тиквеш и	88	9	2	2	0	1	0
Мелник и	52	19	8	6	3	5	0
Ълджа и	108	18	7	11	6	1	0
Пиянец	20	10	0	1	0	0	0
Дупница	55	22	2	4	6	6	0
Радомир и	48	6	1	1	1	0	1
Горно	98	5	0	0	0	0	0
Враня	245	42	6	1	1	0	0
общо	1080	222	60	51	31	20	3
в %	73,4	15,1	4	3,4	2,1	1,3	0,2

Забележка: В колонките вдясно от названията на нахиите е даден броя на селата. Броят на мюсюлманските домакинства е указан на най-горния ред на таблицата.

Таблица 7: Мюсюлмански домакинства в селата на
Кюстендилски санджак (проценти)

нахия	0	до 3 г	3-5 г	5-10 г	10-20 г	20-50 г	над 50
Щип и Кочани	73	18	3,6	5,4	1,8	1,3	0,9
Ногерич	74	13,8	20,3	8,3	5,5	2,7	0
Струмица и др.	62	18	11	4,5	3	1,5	0
Тиквеш и Морихово	86	8,6	1,9	1,9	0	1,5	0
Мелник и Петрич	56,5	20,6	8,6	6,5	3,2	5,4	0
Ълджа и Славице	72	12	4,6	7,3	4	0,6	0
Пиянец	64,4	32,2	0	3,2	0	0	0
Дупница	57,8	23	2	4,2	6,3	6,3	0
Радомир и Сирищник	82,7	10,5	1,7	1,7	1,7	0	1,7
Горно Краище	95,1	4,8	0	0	0	0	0

Забележка: Процентите на селата с мюсюлмански домакинства са изчислени спрямо общия брой на селата в дадена нахия

Таблица 9: Оризарски села
в Кюстендилски санджак (1519 г.)

нахия	село	статут	старей шини	Мюсюл- мански Дома- кинства	ханета хрис- тияни	Неже- нени Хрис- тияни	приход в акчета
Мелник и Петрич	Припе- чене	султ. хас	2	6	39	--	10 400 акчета
Мелник и Петрич	Сара- киново	султ. хас	1	8	42	9	12 640 акчета
Тиквеш и Морихово	Мусиче	султ. хас	--	--	46	--	7500 акчета
Тиквеш и Морихово	Оризар	султ. хас	--	--	37	--	12 720 акчета
Тиквеш и Морихово	без име извън описа	султ. хас	--	--	24	--	3600 акчета
Струмица и др.	Чор- ловци извън описа	султ. хас	2	10	6	2	9200 акчета
Струмица и др.	на водата Порун- лу	султ. хас	--	--	21	--	14 496 акчета
Струмица и др.	на водата Бакър- джа	султ. хас	--	--	25	--	11 322 акчета
Ногерич	Хаса- новци (Чел- тукчи)	Зиа- мет	--	26	4	--	11 211 акчета
Щип и Кочани	Чел- тукчи	Зиа- мет	--	4	21	1	25 000 акчета
общо	10	8x 2з	5	44	265	12	118 089 акчета